

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <https://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Tomáš Strážay – Peter Terem
Article / Článok: Slovensko a Západný Balkán – od aktívneho tvorcu agendy k pasívnemu prijímateľovi
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2025.28.3.46-71>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

STRÁŽAY, T. – TEREM, P. 2025. Slovensko a Západný Balkán – od aktívneho tvorcu agendy k pasívnemu prijímateľovi. In *Politické Vedy*. Vol. 28, no. 3, pp. 46-71. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2025.28.3.46-71>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

Journal *Politické vedy* is provided under the conditions of Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0. / Časopis *Politické vedy* je publikovaný na základe podmienok Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0.

LOVENSKO A ZÁPADNÝ BALKÁN – OD AKTÍVNEHO TVORCU AGENDY K PASÍVNEMU PRIJÍMATEĽOVI¹

SLOVAKIA AND THE WESTERN BALKANS – FROM AN ACTIVE AGENDA SHAPER TO A PASSIVE AGENDA TAKER

Tomáš Strážay – Peter Terem*

ABSTRACT

The Slovak Republic has long been profiled as a supporter of the integration ambitions of the Western Balkan countries and in the international environment as an "expert" on the region. The Western Balkans have become a territorial priority of several Slovak governments and interest in it has been demonstrated not only by the increasing number of diplomatic representations at the bilateral level, but also by the engagement of Slovak diplomats and other actors in important processes taking place in the region. In order to justify the prioritization of the Western Balkans, the authors refer to the small state theory, according to which small states search for their thematic prioritization to increase their reputation vis-à-vis their partner and allies. States in general also tend to play a specific national role. In relation to the Western Balkans, the role of an "example" is most applicable to the Slovak case. The second part of the article focuses on the changes in priorities of the Slovak foreign policy in relation to the Western Balkans. A more detailed analysis of the instruments of Slovakia's foreign policy, its institutional background, as well as the development in the area of personal capacity of Slovak diplomacy is conducted. The authors suggest that the influence of domestic determinants, and particularly the willingness of the governmental parties to meet expectation of their voters, serve as an important explanatory factor for the changes in foreign policy priorities of Slovakia during the fourth government of the prime minister Robert Fico.

* Mgr. Tomáš Strážay, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Ústave medzinárodného a európskeho práva, Fakulta práva, Paneurópska vysoká škola, Tomášikova 20, 820 09 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: tomas.strazay@paneurouni.com.

* Prof. PhDr. Peter Terem, PhD. pôsobí ako vedúci katedry a profesor na Katedre medzinárodných vzťahov a diplomacie, Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 97401 Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: peter.terem@umb.sk.

DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2025.28.3.46-71>

¹ Štúdia je publikovaná v rámci projektu VEGA č. 1/0661/23.

Key words: Slovakia, Small State, Foreign Policy, Western Balkans, Change of Priorities, Domestic Determinants

Úvod

Slovenská republika sa dlhodobo profiluje ako podporovateľ integračných ambícií krajín západného Balkánu a v medzinárodnom prostredí ako expert na región. Západný Balkán sa stal teritoriálnou prioritou viacerých slovenských vlád a slovenské záujmy sa premietli do zvyšujúceho sa počtu diplomatických zastúpení na bilaterálnej úrovni, ako aj angažovania sa slovenských diplomatov a ďalších aktérov v dôležitých procesoch prebiehajúcich v regióne, respektíve v jednotlivých krajinách. Výraznú pridanú hodnotu pre Slovensko predstavovalo aj angažovanie sa mimovládneho sektora v regióne, pričom synergia medzi snahami vládných i mimovládnych aktérov bola považovaná za príkladnú aj pre iné, oveľa väčšie krajiny EÚ. Tieto aspekty angažovania sa, spolu s významným prínosom oficiálnej rozvojovej pomoci vyvažovali do istého času zaostávanie Slovenska v ekonomickej dimenzii diplomacie, s dôrazom na obchod a investície, prinajmenšom pri porovnaní s vybranými susednými krajinami.

Popri analýze doterajšieho pôsobenia Slovenska na západnom Balkáne vo vybraných oblastiach sa príspevok zameriava na faktory, ktoré najvýraznejšou mierou prispeli k formovaniu jeho postavenia. Viaceré teoretické texty, ktoré sa zaoberajú zahraničnou politikou malých štátov, medzi ktoré Slovensko patrí, vyzdvihujú ich potrebu užšieho zamerania sa na vybranú oblasť medzinárodných vzťahov či geografický región s cieľom zvýšenia svojej reputácie u ostatných aktérov. Zahraničná politika SR sa po vstupe do EÚ rozhodla špecializovať sa aj na západný Balkán ako jednu z dvoch teritoriálnych priorít. Orientáciou na krajiny západobalkánskeho regiónu a zároveň vzhľadom na vlastné pozitívne skúsenosti v oblasti transformačných procesov (prechod od autoritárskeho režimu k demokracii a transformácia ekonomiky), ako aj integračných procesov (integrácia do EÚ a NATO), sa Slovensko formovalo do pozície „príkladu“ (*Example*).

Príspevok vyhodnocuje súčasné vývojové tendencie, ktoré poukazujú na oslabovanie proaktívnych prístupov k západobalkánskemu regiónu. Záujem o región klesá zo strany MZVaEZ už niekoľko rokov, najväčšiu dynamiku však tento pokles nabral až počas štvrtej vlády premiéra **Roberta Fica**, ktorá bola sformovaná v októbri 2023. Podrobnejšej analýze sú podrobené nástroje, ktorými zahraničná politika SR vo vzťahu k západnému Balkánu disponuje, jej inštitucionálne zázemie, ako aj vývoj v oblasti personálnych kapacít slovenskej diplomacie. Reorganizácia rozvojovej pomoci, utlmenie politickej spolupráce vo V4, rozhodnutie prijaté na úrovni MZVaEZ

obmedziť diplomatické zastúpenie Slovenskej republiky v regióne, opustenie princípu vyváženosti pri prístupe k jednotlivým krajinám a v neposlednom rade tiež čoraz menší počet osobností slovenského pôvodu z diplomatickej i mimodiplomatickej sféry angažujúcich sa v teritóriu potvrdzujú stratu dynamiky, ktorú SR preukazovala v skúmanom regióne v minulosti. Vysvetlenie, prečo sa Slovensko vzdáva komparatívnej výhody voči ostatným krajinám EÚ a opúšťa pozíciu príkladu či vzoru, sa autori príspevku popri poukázaní na štrukturálne aspekty pokúšajú nájsť takisto v zmene procesu formovania zahraničnopolitických priorít štátu, zdôrazňujúc intenzívne prepojenie zahraničnej a domácej politiky. V snahe zabezpečiť si podporu elektorátu využívajú predstavitelia vlády iné témy, primárne tie rezonujúce v kontexte vojny medzi Ruskom a Ukrajinou.

1. Formovanie stratégií zahraničnej politiky malých štátov

Slovensko sa svojou veľkosťou radí k menším krajinám. Toto konštatovanie platí nielen z globálneho hľadiska či z perspektívy EÚ, v užšie definovanom regióne SR susedí iba s väčšími alebo výrazne väčšími štátmi. Kritérium „malého“ štátu napĺňa aj v kontexte kvantitatívnych kritérií, medzi ktorými zohráva zásadnú úlohu počet obyvateľov. (Thorhallson and Bailes, 2016, Goetschell, 1998)

Malý, menší či kompaktný štát má prirodzene štrukturálne limitácie aj v oblasti zahraničnej politiky (Keohane, 1969, East, 1973), či uplatňovania národných záujmov. Čelí mnohým politickým a ekonomickým nevýhodám na medzinárodnej scéne, napr. nestabilnému bezpečnostnému prostrediu, nedostatočným zdrojom, obmedzeným príležitostiam na ich diverzifikáciu, obchodnej závislosti, obmedzeným inštitucionálnym kapacitám vo verejnom a súkromnom sektore, zraniteľnosti voči externým šokom a pod. **Rothstein** (1968) tvrdí, že malé štáty sú oveľa náchylnejšie na využitie medzinárodných organizácií s cieľom efektívnejšie presadzovať ciele svojej zahraničnej politiky. Práve malé štáty majú prirodzený záujem na fungovaní medzinárodných pravidiel a rešpektovaní medzinárodného práva, ako aj implementácii princípov multilateralizmu.

Teórie medzinárodných vzťahov pomeme jednoznačne rozoberajú možnosti malých štátov. Výsledkom asymetrickej distribúcie mocenských zdrojov medzi jednotlivými štátmi je, že vynaloženiu toho istého podielu zdrojov na konkrétnu aktivitu nezabezpečí malým štátom silný vplyv, pretože v absolútnom porovnaní budú na tom veľké štáty vždy vo výhodnejšej pozícii. Malé štáty môžu ale zlepšovať svoju mocenskú pozíciu prostredníctvom partnerstiev s inými štátmi. Inklinujú k vytváraniu

koalícií s inými štátmi, ktoré sú im blízke z hodnotového hľadiska i v kontexte spoločných či prinajmenšom podobných cieľov.

Malé štáty sa vo svojich zahraničnopolitických aktivitách zvyčajne rozhodujú pre vybrané tematické oblasti, pomerne úzko vymedzený býva i geografický záber, v rámci ktorého sa chcú zahraničnopoliticky profilovať. (East, 1973) Svoj medzinárodný imidž budujú teda na dosiahnutých úspechoch aj v oblasti vnútornej politiky a znalostiach v konkrétnych oblastiach. (Thorhallson, 2015) Pri zameraní sa na konkrétny problém v rámci konkrétnej oblasti majú väčšiu šancu uspieť, ako v prípade ambiciózných plánov vo všetkých sektoroch politiky. (Thorhallson a Bailes, 2016) V prioritných oblastiach majú malé štáty príležitosť využiť maximálne svoje predispozície, špecializovať sa na ňu a prinášať expertízu, ktorú ostatné štáty považujú za pridanú hodnotu. (Panke, 2010; Thorhallson, 2002; Thorhallson, 2015) Táto odbornosť im zabezpečuje pozitívnu reputáciu, ako aj solídny argument legitimizujúci ich existenciu vo vzťahu k väčším krajinám a mocnostiam. Dokonca aj v EÚ, ktorá vo všeobecnosti poskytuje malým členským štátom viacero výhod s cieľom oslabiť dominanciu veľkých krajín (či už možnosť formovať politiky a zúčastňovať sa na rozhodovaní ako rovnocenní partneri, právo nominovať svojich komisárov, právo polročného predsedníctva v Rade EÚ atď.), musia sa tie prvé zamerať primárne na vybrané priority, keďže personálne kapacity i zdroje sú obmedzené. Tieto obmedzené (vyjednávacíe) kapacity vyvažujú malé členské štáty potenciálne dvomi spôsobmi: prostredníctvom participácie na inštitucionalizovanej forme koordinácie s inými členskými štátmi na regionálnej báze, t. j. prostredníctvom regionálnych iniciatív, respektíve budovaním strategických partnerstiev s veľkými štátmi. (Panke, 2010)

Niektorí autori, napr. **Doeser** (2011), pripomínajú, že zmeny v domácej politickej situácii môžu mať vplyv na zmenu zahraničnej politiky v malých štátoch. Podľa **Gvaliu** (2013) sú myšlienky elit dôležitejšie, ako štrukturálne, alebo materiálne faktory pri vysvetľovaní zahraničnej politiky malého štátu. Ponúka vysvetlenie správania sa malých štátov a ich zahraničnej politiky z pohľadu konštruktivismu. (Gvalia et al., 2013) **Browning** (2006) diskutuje o dôležitosť identity pri formovaní malých štátov a ich zahraničnej politiky. **Browning** tiež odmieta tézu, že „malosť“ vo svojej podstate vedie k slabosti a hodnotí ju v pozitívnom kontexte. (Browning, 2006)

Holsti (1970) definuje viacero národných rolí, v rámci ktorých môžu jednotlivé štáty formovať svoju vnútornú, ale aj zahraničnú politiku. Prirodzene, tieto role sa navzájom prelínajú. Popri roliach *Block member*, *ally*, *Regional-subsystem collaborator*, *Mediator-integrator*, *Bridge*, ktoré by mohli byť aplikované v kontexte tohto príspevku, je zaujímavá predovšetkým koncepcia národnej role *Example*, teda príkladu, respektíve vzoru. (Holsti, 1970) Práve v rámci nej sa Slovensko profilovalo

ako úspešný príklad, či dokonca vzor pre západobalkánske krajiny, a to tak v prípade jeho postkomunistickej tranzície, ako aj inegrácie do európskych a euroatlantických štruktúr.

2. Západný Balkán ako priorita zahraničnej politiky SR

Slovenská zahraničná politika sa minimálne od konca deväťdesiatych rokov snažila špecializovať na východnú a juhovýchodnú Európu. Krajiny bývalej Juhoslávie boli oblasťou záujmu slovenskej zahraničnej politiky v podstate od jej vzniku. Popri početných sociálnych väzbách, ktoré vznikli pred rokom 1989, možno za najdôležitejšie faktory spomenúť existenciu slovenskej menšiny v Srbsku (Vojvodine) a Chorvátsku, spolu s ponúkajúcimi sa ekonomickými možnosťami a celkovým cieľom zabezpečiť stabilitu a prosperitu regiónu.

Po vstupe do EÚ vtedajší premiér **Mikuláš Dzurinda** túto špecializáciu potvrdil, keď identifikoval pridanú hodnotu Slovenska pre politiku EÚ v zahraničnopolitickej oblasti. (Dzurinda, 2004) Napriek faktu, že Slovensko so žiadnou z krajín západného Balkánu priamo nesusedí, pozíciu západného Balkánu ako jednu z teritoriálnych priorít vlastnej zahraničnej politiky pretavovalo kontinuálne do politickej podpory integračných ambícií jednotlivých krajín regiónu, s dôrazom na ich vstup do EÚ, ale i NATO. Slovensko bolo viacerými krajinami regiónu považované za jeden z dôležitých príkladov úspešného integrovania sa do európskych a transatlantických štruktúr, aj kvôli dôležitej skúsenosti vysporiadania sa s autoritárskymi a izolacionistickými tendenciami, ktorým čelilo v deväťdesiatych rokoch počas vlády vtedajšieho premiéra **Vladimíra Mečiara**. V Srbsku, Severnom Macedónsku, Čiernej Hore, ale aj v Albánsku či Bosne a Hercegovine sa Slovensko stalo referenčným bodom, na ktorý – ako na úspešný príklad – poukazovali viacerí regionálni lídri i experti. Napríklad pri porovnaní kumulatívneho HDP západobalkánskej šestky sa často používalo práve Slovensko, ktorého HDP malo porovnateľnú hodnotu. (The Position of Chamber..., 2021) Nebola to však oblasť ekonomiky, v ktorej by sa Slovensko vyznačovalo privilegovaným postavením v porovnaní s vyšehradskými susedmi, práve naopak. Úspešne sa mu však podarilo vymedziť práve v spomínanej politickej oblasti a politickej podpory, v rámci ktorej prostredníctvom vlastnej diplomacie i ďalších aktérov zohrávalo oveľa významnejšiu úlohu než by mu prislúchala vzhľadom na jeho veľkosť. Zasadnú pečať v regióne zanechala taktiež slovenská oficiálna rozvojová pomoc. Vývoj politiky Slovenska voči regiónu západného Balkánu analyzujú podrobnejšie nadchádzajúce podkapitoly.

2.1. Obdobie pred vstupom Slovenska do EÚ

Aj keď sa Slovensko pred vstupom do Európskej únie a NATO zaoberalo primárne plnením predvstupových kritérií, slovenská diplomacia sa v regióne západného Balkánu aktivizovala už pred rokom 2004. Stačí spomenúť bývalého ministra zahraničných vecí **Eduarda Kukana**, ktorý bol v rokoch 1999 - 2001 osobitným vyslancom generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov pre Balkán. S výrazným príspevom veľvyslanectva SR v Belehrade a veľvyslanca **Miroslava Mojžitu** vznikol tzv. Bratislavský proces, založený na sérii stretnutí, na ktorých sa zúčastňovali zástupcovia protimiloševičovskej politickej opozície, mimovládnych organizácií a médií z „malej“ Juhoslávie (Srbsko a Čierna Hora) pred októbrom 2000. (Bratislavský proces prispel..., 2002) Význam Bratislavského procesu vyzdvihol aj vtedajší nový juhoslovanský prezident **Vojslav Koštunica**, ktorý uistil kolegov na Slovensku, že proces zohral nezastupiteľnú úlohu pri demokratizácii Juhoslávie. Založenie Fondu Bratislava - Belehrad malo predstavovať ďalší dôležitý krok pri podpore spolupráce so srbskými/čiernohorskými subjektami a ich slovenskými partnermi. Cieľom fondu bola podpora spoločných projektov zameraných na aktivity mimovládnych organizácií, miestnu samosprávu, malé a stredné podnikanie, vzdelávanie a aproximáciu s EÚ. (Lörincz, 2013)

2.2. Povstupové obdobie

Skutočným zlomovým bodom z hľadiska zintenzívnenia vzťahov SR s krajinami západného Balkánu bol však vstup SR do EÚ v roku 2004. Hneď po vstupe do EÚ a NATO Slovensko identifikovalo dve kľúčové teritoriálne zahraničnopolitické priority: východnú Európu (konkrétne Ukrajinu) a západný Balkán. V roku 2003 vtedajší premiér **Mikuláš Dzurinda** otvorene vyhlásil, že „*Slovensko má ambíciu stať sa zástancom Ukrajiny a krajín západného Balkánu v EÚ a NATO a pomáhať im pri reformách a rozvoji občianskej spoločnosti.*“ (Dzurinda, 2004) Povstupové priority boli identifikované aj v strednodobej stratégii zahraničnej politiky SR. (Strednodobá stratégia zahraničnej politiky Slovenskej republiky do roku 2015, 2004) Zaradenie západného Balkánu medzi hlavné teritoriálne zahraničnopolitické priority Slovenska v povstupovom období bolo preto vo veľkej miere v súlade s politikou rozširovania EÚ, ale aj s prioritami Vyšehradskej štvorky. Vzhľadom na uvedené možno vzťahy Slovenska s krajinami západného Balkánu hodnotiť na troch úrovniach: bilaterálnej, minilaterálnej (V4) i na úrovni EÚ.

Rastúci význam západného Balkánu pre zahraničnú politiku SR možno demonštrovať otvorením zastupiteľských úradov a zastupiteľstiev SR v regióne. Kým v roku 2004 malo Slovensko v regióne len dve veľvyslanectvá (Belehrad a Záhreb), o

desať rokov neskôr sa slovenské veľvyslanectvá nachádzali aj v Podgorici, Sarajeve, Skopje a Tirane. Keďže Slovensko neuznáva vyhlásenie nezávislosti Kosova, nemá v Prištine veľvyslanectvo. Do konca roka 2024 tam však sídlil styčný úrad SR. (Všetky zastupiteľské úrady, 2024)

Trvalá politická podpora európskej perspektívy pre všetky krajiny regiónu bola jedným z najdôležitejších vektorov zahraničnej politiky SR. Desiatky stretnutí na rôznych úrovniach môžu slúžiť ako dôkaz záväzku pomáhať krajinám západného Balkánu na ich ceste do EÚ a NATO. V mnohých prípadoch táto podpora prispela k prijatiu politických rozhodnutí na úrovni oboch integračných štruktúr – od roku 2012 sú členmi NATO Albánsko a Chorvátsko, ku ktorým sa v roku 2017 pridala Čierna Hora a o tri roky neskôr aj Severné Macedónsko. Chorvátsko sa v roku 2013 stalo (vtedajším) 28. členským štátom EÚ, odvtedy však k ďalšiemu rozšíreniu EÚ neprišlo.

2.2.1. Vzťahy SR s jednotlivými krajinami západobalkánskeho regiónu

Napriek podpore celému regiónu sa bilaterálne vzťahy SR s krajinami západného Balkánu mohli vyznačovať určitou nerovnováhou, najmä pred a krátko po vstupe SR do EÚ. Hlavným zameraním slovenskej zahraničnej politiky a diplomacie bolo Srbsko. Bolo to spôsobené významom Srbska ako najväčšej krajiny v regióne, prítomnosťou slovenskej menšiny vo Vojvodine, ako aj potenciálom rozvoja hospodárskej spolupráce. Únia Srbska a Čiernej Hory sa stala tesne po vstupe Slovenska do EÚ a vytvorení nástroja rozvojovej spolupráce v podobe Slovenskej agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu a značky SlovakAidaj prvou programovou krajinou slovenskej rozvojovej pomoci. (Rozvojová spolupráca..., 2021)

Vzťahy s Chorvátskom boli tiež odlišné v porovnaní so zvyškom krajín západného Balkánu. Chorvátski predstavitelia i analytici by možno namietali i samotné zaradenie ich krajiny do kategórie „západný Balkán“, každopádne ide o krajinu bývalej Juhoslávie, čo platí i o Slovinsku. Chorvátsko bolo najpokročilejšie v integračných procesoch, čo malo vplyv aj na oblasti spolupráce medzi oboma krajinami. Politickú podporu členstvu Chorvátska v EÚ posilnil priateľský vzťah medzi slovenským premiérom **Mikulášom Dzurindom** a jeho chorvátskym náprotivkom. Chorvátsko tiež profitovalo z prenosu know-how a skúseností, najmä prostredníctvom rôznych twinningových projektov.

Po rozdelení Srbska a Čiernej Hory v roku 2006 sa jedno z ťažísk zahraničnej politiky Slovenska presunulo aj do Čiernej Hory. Hlavným dôvodom tohto posunu bola výrazná prítomnosť slovenskej diplomacie v procese prípravy referenda o štatúte Čiernej Hory, v rámci ktorého zohrali kľúčovú úlohu slovenskí diplomati (**Miroslav**

Lajčák a František Lipka). Slovensko tiež intenzívne podporovalo ambíciu Čiernej Hory stať sa členom NATO. (Strážay, 2018)

Neuznanie jednostranne vyhlásenej nezávislosti Kosova odlišuje Slovensko od jeho vyšehradských susedov, ako aj od veľkej väčšiny krajín EÚ. Uvedený postoj však nebránil SR v rozvíjaní spolupráce s Kosovom na technickej úrovni, ktorá zahŕňala aj projekty priamo podporované zo slovenskej oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA). Projekty podporované Medzinárodným vyšehradským fondom boli a sú naďalej otvorené aj pre žiadateľov z Kosova. Hoci sa stretnutia s oficiálnymi predstaviteľmi Kosova konali len na neoficiálnej úrovni, Slovensko považovalo Kosovo (podľa rezolúcie BR OSN 1244/99) za integrálnu súčasť regiónu západného Balkánu s jasnou európskou perspektívou.

Bosna a Hercegovina, Macedónsko a Albánsko sa tiež objavili na zozname projektových krajín od samého začiatku existencie slovenskej ODA, nestali sa však programovými krajinami. Zameranie SlovakAid bol preto práve na tieto krajiny, keďže sa predpokladalo, že proces ich integrácie do EÚ bude trvať dlhšie. Predstavitelia SR vyzývali kontinuálne ich vlády k realizácii reforiem, ktoré by ich priblížili k členstvu. Samotné Slovensko v 90. rokoch zaostávalo za svojimi vyšehradskými susedmi v integračných procesoch a tak mohlo slúžiť ako dobrá inšpirácia na dobiehanie integračných lídrov. V rámci ODA Slovensko využilo aj inovátnve opatrenia na rozvoj spolupráce s krajinami západného Balkánu. Ako príklad možno uviesť Centrum pre prenos skúseností v oblasti integrácie a reforiem (CETIR), ktoré sa zameriavalo predovšetkým na vzdelávanie štátnych zamestnancov z krajín aspirujúcich na členstvo v EÚ, vrátane krajín západného Balkánu. Ďalším príkladom môžu byť twiningové projekty, ktorých cieľom je aj prenos know-how a skúseností, najmä v sektorovej spolupráci. (Strážay, 2018)

Spomedzi projektov, ktoré podporila SlovakAid, si zaslúži osobitnú pozornosť jeden: Národný konvent o Európskej únii. Cieľom projektu bolo inštitucionalizovať verejnú diskusiu o otázkach súvisiacich s EÚ na báze partnerstva vládnych, mimovládnych a podnikateľských organizácií, ako aj posilniť odborné kapacity na rokovania o integrácii do EÚ. Národný konvent o EÚ možno považovať za unikátny model spolupráce vládneho a mimovládneho sektora na Slovensku a v krajinách západného Balkánu a ako taký za dôležitú súčasť transferu know-how Slovenska z transformačných a integračných procesov. (Bobić, 2016) Projekt úspešne rozvíjala Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku v rokoch 2003 – 2007. Projekt bol podľa slovenského vzoru aplikovaný v Albánsku, Srbsku, Bosne a Hercegovine i Čiernej Hore. V súčasnosti, presnejšie už od roku 2017 sa realizuje Severnom Macedónsku a opätovne, v rámci väčšieho projektu podporeného EuropeAid, aj v Albánsku.

2.2.2. Ekonomická diplomacia a spolupráca v oblasti bezpečnosti

Oblasťou, kde sa ambície Slovenska v regióne zhmotnili len v obmedzenej miere, je však ekonomika. Krajiny západného Balkánu nezastávajú významné pozície medzi obchodnými partnermi SR a nestali sa ani dôležitými cieľovými krajinami pre investície slovenských firiem (až na výnimky)². Jedinou nepretržite fungujúcou bilaterálnou obchodnou komorou je slovensko-srbská. V rámci obchodnej spolupráce so Srbskom sa stal významným medzníkom rok 2023, kedy bilaterálny obchod presiahol hodnotu jednej miliardy eur. (Srbsko je našim kľúčovým..., 2024)

V kontexte spolupráce Slovenska s krajinami západného Balkánu v bezpečnostnej oblasti možno vyzdvihnúť primárne pôsobenie 51 príslušníkov ozbrojených síl SR v misii EUFOR Althea v Bosne a Hercegovine. (Slovensko a Bosna a Hercegovina, 2024) Hoci sa jedná o misiu EÚ, je založená na predchádzajúcich skúsenostiach misií SFOR a IFOR. Angažovanie sa Slovenska v rámci misie KFOR bolo však ukončené ešte v roku 2010, pričom od roku 1999 sa v slovenskom kontingente vystriedalo viac ako dvetisíc vojakov. (Slovenských vojakov z Kosova..., 2010) Na druhej strane, v rokoch 2013 - 2016 zastávalo slovenské veľvyslanectvo v Srbsku úlohu kontaktnej ambasády NATO. (Slovensko prebralo úlohu..., 2013) V rokoch 2017 - 2018 zastávalo rovnakú úlohu veľvyslanectvo SR v Bosne a Hercegovine. (Veľvyslanectvo SR v Baku..., 2025)

2.2.3. Angažovanie sa slovenských diplomatov

Priame zapojenie slovenských diplomatov do procesov súvisiacich so stabilizáciou západného Balkánu bolo zrejme najviditeľnejším dôkazom záujmu Slovenska o tento región. Okrem angažovania sa bývalého ministra zahraničných vecí **Eduarda Kukana** ako osobitného vyslanca generálneho tajomníka pre Balkán v rokoch 1999 – 2001, môže byť príkladom príspevkom slovenskej diplomacie k stabilizácii západného Balkánu s pridanou hodnotou pre celú EÚ aktívna účasť **Miroslava Lajčáka** a **Františka Lipku** v procese rozpadu Srbsko-Čiernohorskej únie. Kým **Miroslav Lajčák** pôsobil ako vyslanec vysokého predstaviteľa EÚ pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku pre celý proces referenda, za predsedu referendovej komisie bol vymenovaný **František Lipka**. V roku 2007 bol **Miroslav Lajčák** vymenovaný za vysokého predstaviteľa a osobitného predstaviteľa EÚ v

² Existujú ale aj úspešné slovenské projekty na západnom Balkáne. V Bosne a Hercegovine ide napríklad o investíciu do papierní SHP Celex pri Banja Luke (Skupina SHP Group..., 2024) ako aj na výstavbu troch malých vodných elektrární. V prípade Albánska stojí za zmienku, že dve najsledovanejšie albánske televízie používajú aplikáciu, ktorú vypracovali v spolupráci so slovenskou firmou.

Bosne a Hercegovine. Hoci vo funkcii zotrval len o niečo viac ako jeden rok, získal povest' jedného z najkompetentnejších diplomatov a odborníkov v celom regióne. **Lajčákova** prítomnosť v Bosne a Hercegovine tiež pomohla presunúť ťažisko slovenskej diplomacie aj na Bosnu a Hercegovinu. Po pôsobení na poste ministra zahraničných vecí SR v rokoch 2008 - 2010 bol **Miroslav Lajčák** vymenovaný do jednej z najdôležitejších pozícií v Európskej službe pre vonkajšiu činnosť. Stal sa výkonným riaditeľom ESVČ pre Rusko, východné susedstvo a západný Balkán. Vo funkcii zostal do roku 2012, kedy bol druhýkrát vymenovaný za ministra zahraničných vecí SR. Po ukončení svojho pôsobenia vo vláde SR v roku 2020 bol vymenovaný za osobitného predstaviteľa EÚ pre dialóg medzi Srbskom a Kosovom. **Eduard Kukan** sa po zvolení do Európskeho parlamentu v roku 2009 stal spravodajcom EP pre západný Balkán, predsedal tiež delegácii pri Parlamentnom výbore pre stabilizáciu a pridruženie medzi EÚ a Srbskom. Úlohu spravodajcu Európskeho parlamentu prebral v rokoch 2019 - 2024 europoslanec **Vladimír Bilčík**, ktorý bol zároveň aj členom parlamentných delegácií pre Čiernu Horu a Severné Macedónsko. Politiku rozširovania EÚ do určitej miery formovali členovia Výboru regiónov (napr. bývalý primátor Košíc **František Knapík** sa stal spravodajcom stanoviska k európskej perspektíve západného Balkánu) a Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru (napr. Člen EHSV **Patrik Zoltvány** bol spravodajcom pre vzťahy medzi EÚ a BaH a dopravnú politiku na západnom Balkáne). (Strážay, 2018)

2.3. Úroveň EÚ

Nástrojom zahraničnej politiky SR voči regiónu západného Balkánu je samotná Európska únia, ktorá prostredníctvom politiky rozširovania zabezpečuje jeho integračnú perspektívu. Vytváranie prointegračnej koalície v rámci EÚ vytvára pôsobisko pre SR a jeho angažovanie sa v aktivitách EÚ bez ohľadu na väzbu na konkrétne regionálne formáty. Treba však podotknúť, že pozícia, ktorú zastáva SR kontinuálne od roku 2008 voči jednostrannému vyhláseniu nezávislosti Kosova stavia SR v porovnaní so susednými krajinami i kľúčovými krajinami EÚ do špecifickej polohy. Na jednej strane by mal tento postoj intenzifikovať vzťahy predovšetkým so Srbskom – čo však vzhľadom na dynamicky sa vyvíjajúcu maďarsko-srbskú reláciu v politickej i ekonomickej oblasti pravdepodobne nezohrával zásadnejšiu úlohu (Maďarsko pritom nezávislosť Kosova uznalo). Na strane druhej tento postoj komplikuje do určitej miery rozvoj vzťahov s Kosovom samotným a vyčleňuje SR z užšieho partnerstva s inými zásadnými aktérmi pôsobiacimi v regióne (Nemecko, Francúzsko, USA, Veľká Británia).

Na posilnenie integrácie krajín západného Balkánu do EÚ vznikla aj platforma zoskupujúca vybrané členské krajiny Únie pod názvom Priatelia západného Balkánu. (Friends of the Western Balkans..., 2023) Slovensko je spolu s ďalšími podobne zmýšľajúcimi krajinami jej súčasťou od samého začiatku, jedná sa však o neformálnu platformu, ktorej cieľom je primárne deklarovanie politickej podpory integrácii krajín západného Balkánu do EÚ.

2.4. Regionálna spolupráca

V kontexte rozvoja vzťahov s krajinami západného Balkánu Slovensko dlhodobo využíva i regionálnu spoluprácu. Spomedzi všetkých formátov regionálnej spolupráce sa v minulosti ako najživší a najefektívnejší prejavil nástroj V4+, ktorý zahŕňa štyri krajiny Vyšehradskej štvorky a ich náprotivky zo západného Balkánu. Západobalkánskou dimenziou disponuje i Slavkovský formát zastrešujúci Česko, Rakúsko a Slovensko. Pre krajiny západného Balkánu je za kľúčový formát spolupráce považovaný Berlínsky proces (Berlin Process, 2024, Shuka, 2024), na ktorom sa však Slovensko nepodieľa. Z pohľadu SR by bolo preto žiaduce vyvinúť väčší záujem o dianie v „berlínskom klube“, a to aj prostredníctvom návrhu konkrétnych iniciatív, ktoré by boli pridanou hodnotou nie ani tak pre Berlínsky proces ako taký, ale pre celý proces rozširovania EÚ.³

2.4.1. V4/V4 +

V4 bola jediným formátom regionálnej spolupráce v EÚ s pravidelnými kontaktnými s krajinami západného Balkánu, ktorých sa systematicky zúčastňovali aj vysokí predstavitelia Európskej komisie. V súčasnosti toto konštatovanie už neplatí, keďže vzhľadom na utlmenie spolupráce v rámci V4 na politickej úrovni, spôsobenom výraznými odlišnosťami k otázke podpory bojujúcej Ukrajiny a rozvíjania vzťahov s Ruskom už k samitom v takomto formáte neprichádza.⁴ (V4-Western Balkan..., 2021)

Vyšehradské krajiny však naďalej slúžia ako zdroj know-how z transformačných a integračných procesov. Prenos know-how z týchto procesov sa týka tak jednotlivých

³ Berlínsky proces je aktuálne najrobustnejšou iniciatívou členských štátov EÚ na západnom Balkáne čo do rozsahu i objemu prostriedkov. Zároveň ide z pohľadu obyvateľov regiónu o najpopulárnejší mechanizmus, aj vzhľadom na doteraz dosiahnuté (hmatateľné) výsledky. Je navyše pravdepodobné, že k rozširovaniu EÚ o krajiny západného Balkánu v strednodobom horizonte pravdepodobne nedôjde, pričom tento fakt posilní ešte viac význam Berlínskeho procesu ako najvplyvnejšieho nástroja v regióne západného Balkánu (po samotnej perspektíve rozširovania, samozrejme).

⁴ Posledné stretnutie v tomto formáte sa uskutočnilo v júni 2021, v rámci poľského predsedníctva V4.

krajín V4, ako aj Vyšehradskej skupiny ako takej s dôrazom na procedurálne aspekty (fungovanie spolupráce). (Strážay, 2012) Dôležitým zdrojom inšpirácie pre krajiny západného Balkánu bola Stredoeurópska dohoda o voľnom obchode (CEFTA), ktorá vznikla vo V4 a viedla na západnom Balkáne k vytvoreniu združenia CEFTA 2006, ktorej členmi sú práve krajiny juhovýchodnej Európy. Ďalším príkladom úspešného prevodu procedurálneho know-how je Západobalkánsky fond (Western Balkan Fund, 2004), ktorý vznikol podľa vzoru Medzinárodného vyšehradského fondu (IVF). (Visegrad Fund, 2024)

Z pozitívneho imidžu, ktorý má V4 na západnom Balkáne, jednoznačne ťažilo a naďalej ťaží aj Slovensko. Jeho komparatívnou výhodou je, že kvôli veľkosti a limitovaným kapacitám ho nemožno upodozrievať z presadzovania vlastných cieľov, ktoré by boli v kontradikcii so záujmami jednotlivých krajín regiónu, či zastávania mentorskej pozície.

2.4.2. Slavkovský trojuholník

Rozširovanie EÚ a podpora integračnej perspektívy krajín západného Balkánu tvorí takisto jednu z priorít Slavkovského formátu, ktorý bolo možné spolu s V4 považovať za Slovenskom prioritizovanú formu regionálnej spolupráce. V rámci S3 sa Slovensko spolu s Českou republikou dostávajú do priamej interakcie s Rakúskom, ktoré je nielen dlhodobým podporovateľom integrácie krajín západného Balkánu do EÚ, ale aj jedným z najdôležitejších investorov v regióne. Slavkovský formát tak ponúka priestor na koordináciu postupov všetkých troch krajín, ktorý môže byť komplementárny s aktivitami ďalších iniciatív. Vzhľadom na pozitívnejší imidž, respektíve neutrálnu reputáciu medzi ostatnými členskými krajinami EÚ (na rozdiel od V4) môže S3 zároveň aktívne pôsobiť na tie krajiny EÚ, ktoré nie sú považované za aktívnych podporovateľov procesu rozšírenia, s cieľom zabezpečenia ich kontinuálnej podpory procesu rozširovania. Túto úlohu však do značnej miery prebrala spomínaná iniciatíva Priatelja západného Balkánu (Friends of the Western Balkans..., 2023), ktorá je koncipovaná oveľa širšie. Navyše spolupráca v rámci Slavkovského formátu je v súčasnosti menej intenzívna ako v nedávnej minulosti.

3. Ústup z dosiahnutých pozícií

Zmena vlády na Slovensku po parlamentných voľbách v roku 2023 neznamenal výraznejšiu zmenu jeho podporného postoja politiky rozširovania EÚ a integračného procesu krajín západného Balkánu, hoci západný Balkán v programovom vyhlásení vlády sformovanej v októbri 2023 nefiguruje. (Programové vyhlásenie vlády SR 2023

- 27, 2023) Slovensko podporuje i integráciu kandidátov z takzvaného asociačného tria, Ukrajinu nevynímajúc. Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí navyše viackrát zdôraznil potrebu tzv. vyváženého prístupu, ktorý odmieta akúkoľvek preferenciu krajín východného susedstva pred tými zo západného Balkánu. (Minister Juraj Blanár..., 2024)

Na druhej strane ale nemožno nevnímať signály, ktoré Slovensko po zmene vlády vyslalo k podobne zmýšľajúcim krajinám, teda spojencom v rámci EÚ. Politika vlády SR tiež svojím spôsobom vracia západobalkánsku politiku Slovenska do obdobia pred a tesne po vstupe do EÚ, ktoré charakterizoval nevyvážený prístup a prioritizácia vzťahov so Srbskom.

Príklon k pozícii Srbska bol zrejmý napríklad pri hlasovaní o potenciálnom členstve Kosova v Rade Európy. Zatiaľ čo sa Slovensko v rámci prvého kola hlasovania o tejto otázke, ktoré sa odohralo ešte počas pôsobenia ministra **Miroslava Wlachovského**, zdržalo hlasovania (Srbsko vyjadrilo sklamanie..., 2023), pred nadchádzajúcim rozšíreným zasadnutím Rady Európy, v rámci ktorého mala byť táto otázka znovu otvorená minister **Juraj Blanár** zaujal kategoricky odmietavú pozíciu voči členstvu Kosova v RE, odôvodňujúc to potrebou uzatvorenia dohody medzi Belehradom a Prištinou. (Vyhlásenie ministra..., 2024) V kontexte konzistentne odmietavého postoja slovenských vlád k uznaniu jednostranne vyhlásenej nezávislosti Kosova možno takémuto kroku rozumieť zotrvaním na pozícii, v rámci ktorej by sa SR zdržala hlasovania, by si však slovenská diplomacia vytvorila širší manévrovací priestor pri komunikácii s obidvomi konfliktnými stranami.

Závažnejším príkladom nesúladu pozície SR s partnermi a spojencami je hlasovanie o uznaní genocídy v Srebrenici, ktoré prebehlo na pôde OSN. Spolu s ďalšími dvomi členskými krajinami EÚ – Gréckom a Cyprom (mimočodom patria spolu so Slovenskom do päťice členských štátov EÚ neuznávajúcich Kosovo) sa Slovensko zdržalo hlasovania. Južný sused Slovenska, Maďarsko, bolo dokonca proti rezolúcii. Podľa vyhlásenia MZVaEZ Slovensko síce považuje pokusy srbských jednotiek o elimináciu bosnianskeho obyvateľstva za genocídu, zdržanie sa hlasovania však vysvetlilo zámerom nenarúšať „*stabilitu na západnom Balkáne, keďže aktuálna situácia je dosť napätá.*” (Hlasovanie vo Valnom zhromaždení..., 2024)

Tézu o privilegovanom postavení Srbska v zahraničnej politike Slovenska po vytvorení štvrtej vlády **Roberta Fica** podporuje i Memorandum o spolupráci medzi Slovenskom a Srbskom, ktoré podpísal slovenský minister zahraničných vecí **Juraj Blanár** so svojím srbským náprotivkom **Markom Djuričom** počas svojej návštevy Belehradu na jeseň 2024 (Minister J. Blanár rokoval..., 2024), otvorenie nového honorárneho konzulátu SR v Báčskom Petrovici (Nový honorárny konzulát..., 2024),

ako aj samotná návšteva premiéra v závere roka 2024 (Predseda vlády SR..., 2024). Pozíciu Srbska ako dôležitého spojenca vyzdvihol premiér **Robert Fico** aj na trilaterálnom stretnutí maďarského, srbského a slovenského predsedu vlády v Komárne. Hoci bol tento minisamit zameraný primárne na otázky nelegálnej migrácie, premiéri preberali aj celý rad ďalších tém, vrátane podpory Srbska pri jeho ambíciách integrovať sa do EÚ, a to vo výrazne priateľskom duchu. Otázka, či je takéto stretnutie predzvesťou etablovania nového regionálneho formátu, je nateraz predčasná, vylúčiť však nemožno ani takúto alternatívu. (Fico: EÚ nepotrebuje..., 2024, Joint Statement adopted at the Trilateral Leaders' Summit of Slovakia, Hungary and Serbia on 22 October 2024, 2024) Zdieľanie podobnej perspektívy v dôležitých otázkach medzinárodného vývoja (vrátane vojny na Ukrajine a vzťahov s Ruskom) posilňuje ešte viac osobný vzťah premiéra **Roberta Fica** s prezidentom **Aleksandrom Vučičom**. Obidvaja lídri majú však podobné vnímanie aj pokiaľ ide o otázky vnútropolitického vývoja, respektíve stability vlády, o čom svedčí i podporný telefonát slovenského premiéra srbskému partnerovi v období, keď Srbsko čelilo pravidelným a početným demonštráciám obyvateľov žiadajúcich rezignáciu prezidenta. (Fico podporil..., 2025) Za zmienku stojí i fakt, že prezident **A. Vučič** bol prvým, kto avizoval cestu slovenského premiéra do Moskvy a jeho stretnutie s ruským prezidentom **Vladimírom Putinom**. (Fico v pondelok pôjde..., 2024)

Popri samotnej zmene politických preferencií ovplyvnili negatívne pozíciu Slovenska ako znalca regiónu západného Balkánu ďalšie významné faktory, ktoré možno rozdeliť do troch kategórií:

- 1) nástroje zahraničnej politiky,
- 2) inštitucionálne zázemie,
- 3) personálna kapacita.

3.1 Nástroje zahraničnej politiky

V kontexte nástrojov zahraničnej politiky oslabilu pozíciu Slovenska zmena vo vnímaní krajín západného Balkánu ako významných poberateľov slovenskej rozvojovej pomoci poskytovanej prostredníctvom Slovenskej agentúry pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu/Slovak Aid. Prijemcovia na západnom Balkáne a ich spolupracujúce subjekty zo Slovenska tak prišli o zdroj síce nevelkých, ale predsa len potrebných príjmov slúžiacich k podpore projektov zameraných primárne na reformnú agendu a európsku integráciu západobalkánskych krajín. Zastupiteľské úrady pôsobiace v regióne západného Balkánu sa tak mohli koncentrovať výlučne na ekonomickú diplomáciu a poskytovanie malých grantov, ktorých výška predstavovala

iba niekoľko málo tisíc eur. Rozhodnutie, ktoré však prijala ešte vláda **Eduarda Hegera**, argumentujúc prioritným zameraním na Ukrajinu a ďalšie vybrané krajiny, oslabilo nástroj, ktorým slovenská diplomacia dlhodobo disponovala v tomto regióne a ktorý vzhľadom na nevelké náklady prinášal benefit nielen zúčastneným subjektom, ale aj krajinám.

Nástrojom zahraničnej politiky, ktoré Slovensko využívalo, boli aj minilaterálne formáty spomínané v predchádzajúcej kapitole. Jedná sa o formáty regionálnej spolupráce, z ktorých pre Slovensko vo vzťahu k západnému Balkánu mali zásadnejší význam dva: Vyšehradská štvorka a Slavkovský formát. Politická spolupráca na úrovni V4 sa začala oslabovať už pred eskaláciou agresie Ruskej federácie voči Ukrajine vo februári 2022, názorové nezhody sa však v súvislosti s rôznorodosťou pohľadov na samotnú vojnu i vnímanie spolupráce s Ruskom ešte viac prehĺbili. Otázka podpory integračných ambícií krajín regiónu bola jednou z priorit aj pre Slavkovský formát, kde však tiež pozorujeme skôr útlm, než intenzifikáciu spolupráce medzi ČR, Rakúskom a SR.

3.2 Inštitucionálne zázemie

V súvislosti s inštitucionálnym zázemím máme na mysli primárne sieť zastupiteľských úradov, ktorými SR disponuje na západnom Balkáne. Tu prišlo rozhodnutím ministra zahraničných vecí **Juraja Blanára** k jednoznačnému regresu. Máme na mysli uzatvorenie styčného úradu pôsobiaceho ako pobočka zastupiteľského úradu (ZÚ) Slovenskej republiky v Prištine, ktorý prestal existovať začiatkom roka 2025. (Ministerstvo zahraničných vecí mení..., 2024) Po rokoch rozširovania siete ZÚ ide o krok opačným smerom, čo bude mať vplyv nielen na rozvoj slovensko-kosovských vzťahov, vrátane tých ekonomických, ale aj na pôsobenie Slovenska v regióne

3.3 Personálna kapacita

Pokiaľ ide o personálnu kapacitu, viac ako o počte diplomatov na jednotlivých ZÚ, ktorých počet sa v posledných rokoch zvýšil, máme na mysli expertnú kapacitu vybraných diplomatov, ktorí pôsobili vo významných funkciách v rámci EÚ či medzinárodných organizácií vo vzťahu k západnému Balkánu. **Eduard Kukan** zomrel v roku 2022, **František Lipka** i **Miroslav Mojžita** sú v seniornom veku. Jediným aktívnym diplomatom je **Miroslav Lajčák**, jeho pôsobenie vo funkcii špeciálneho vyslanca EÚ pre dialóg Belehradu s Prištinou je však už završené. Západobalkánskej agendy sa však nevzdáva, keďže bude pôsobiť aj ako poradca premiéra **Robertu Fica** pre bezpečnostné otázky, vrátane západného Balkánu. (Fico bude mať nového...,

2025) K redukcii expertných kapacít prišlo aj v rámci Európskeho parlamentu, aktuálne sú slovenskí europoslanci iba rádovými členmi parlamentných delegácií. Konkrétne sa jedná o delegáciu zameranú Čiernu Horu a Severné Macedónsko, pričom ich členmi sú poslanci pôsobiaci mimo hlavných politických frakcií v EP, ich vplyv na formovanie politik EP je preto výrazne limitovaný.

4. Pokus o vysvetlenie

Hoci Slovensko naďalej podporuje proces rozširovania EÚ a integračné ambície krajín západného Balkánu, jeho pozícia ako *znalca* regiónu a zároveň príkladu pre západobalkánske krajiny slabne. Pričínajú sa o to viaceré procesy, pričom niektoré začali ešte pred zmenou vlády v roku 2023. Máme na mysli zmeny v nástrojoch zahraničnej politiky s dôrazom na zmeny v prioritizácii rozvojovej pomoci, ako aj oslabenie formátov regionálnej spolupráce. K oslabeniu inštitucionálneho zázemia a preferencii jednej krajiny regiónu na úkor vyváženého postoja však prišlo už za štvrtej vlády **Roberta Fica**, k čomu sa pridružuje i redukujúce sa personálne zázemie takzvaných balkanistov v rámci slovenskej diplomacie. Pridaná hodnota Slovenska ako aktéra ovplyvňujúceho dianie v regióne vysoko nad rámec jeho kapacít ako malej krajiny sa tak stráca. To isté platí aj o pozícii Slovenska ako príkladu, či priam vzoru v transformačných a integračných procesoch. Skúsenosť Slovenska s integráciou do EÚ sa stáva objektívne čoraz menej aktuálnou, pričom relevancia úspešnosti z postkomunistickej transformácie takisto klesá a to tak vzhľadom na štrukturálne problémy slovenskej ekonomiky, ako aj oslabovaním princípov právneho štátu.

Vzhľadom na uvedenú situáciu by bolo prirodzené, keby sa slovenská zahraničná politika pokúsila nájsť alternatívnu (teritoriálnu) prioritu, na báze ktorej by sa mohla profilovať expertízou, respektíve pridanou hodnotou v porovnaní s inými krajinami EÚ. To sa však nateraz nedeje. Orientáciu zahraničnej politiky na všetky štyri svetové strany možno sotva považovať za snahu o tematickú profiláciu a tou nie je ani zdôrazňovanie suverenity zahraničnej politiky. (Programové vyhlásenie vlády SR 2023-27, 2023) Potrebné je preto hľadať alternatívne príčiny zmeny v zahraničnopolitických prioritách.

Keohane (1969) podčiarkuje argument týkajúci sa vplyvu domácich faktorov na formovanie zahraničnej politiky malého štátu. **East** (1973) empiricky dokazuje, že vnútorné požiadavky na prijímanie rozhodnutí majú väčšiu váhu v malých štátoch ako vo veľkých. Úlohu domácich faktorov pri formovaní tvorby zahraničnopolitických preferencií štátu ponúka takisto **Alons** (2007). Na základe rôznych kombinácií dvoch hlavných premenných „*vnútornej polarity*“, ktorú predstavuje stupeň koncentrácie

moci pri vláde vo vzťahu k spoločnosti a „vonkajšej polarity”, poukazujúcej na stupeň koncentrácie moci v medzinárodnom systéme, prichádza k záveru, že pri rastúcej vnútornej polarite bude vláda pripisovať čoraz väčší dôraz externým faktorom (v porovnaní s tými domácimi). Dodáva tiež, že čím vyššia je vnútorná senzitivita vlády, tým väčší význam budú vládnci aktéri pripisovať vnútropolitickým záujmom. (Alons, 2007) Obidve predikcie tvorby preferencií pomáhajú pochopiť prečo sa zahraničná politika štátu s vysokou mierou vnútornej polarity, ktorú Slovensko nepochybne naplňa, stáva pokračovaním, resp. súčasťou vnútornej politiky. Váhu domácich faktorov pri tvorbe zahraničnej politiky podčiarkujú aj **Aldon** a **Aran** (2017). Argumentujú prepojením zahraničnopolitických priorít s prioritami elektorátu, ktorý podporuje vládu. V snahe naplniť očakávania vlastných voličov (**Aldon** a **Aran** nehovoria o elektoráte ako takom, ale o „*selektoráte*“, teda voličoch určitých strán), sa predstavitelia vlády v oblasti zahraničnej politiky (a zahraničnopolitických preferencií) orientujú na témy, ktoré u ich podporovateľov rezonujú najviac.

Západný Balkán a problematika rozširovania k takýmto témam určite nepatria. Eskaláciou agresie Ruska voči Ukrajine vo februári 2022 sa zahraničná politika stala súčasťou vnútropolitického diskurzu na Slovensku, a to v dosiaľ nebývanej miere. Dominantnými témami politického i verejného diskurzu sa stali rôzne prístupy k podpore Ukrajiny, respektíve odmietania jej podpory, akceptácie pozícií Ruska na jednej strane a ich odmietanie na strane druhej, otázka podpory prehlbovania európskej integrácie versus spochybňovanie takéhoto procesu a podobne.⁵ Dominantná strana vládnej koalície SMER-SSD sa prikláňa k interpretáciám Ruska, pričom kritizuje najbližších partnerov a spojencov v Európskej únii i NATO, ako aj obe integračné štruktúry ako také a ich vedenie. Spomínané témy a ich artikulácia teda zatieňujú iné oblasti zahraničnej politiky, prípadne sa s nimi prelínajú iba vo vybraných aspektoch (napríklad pri preferencii budovania vzťahov so Srbskom, ktoré má reputáciu krajiny sympatizujúcej s Ruskom).

Záver

Slovenská republika sa od vstupu do Európskej únie v roku 2004 profilovala s dvomi zahraničnopolitickými teritoriálnymi prioritami. Prvou z nich bola Ukrajina, druhú predstavoval západný Balkán. V oboch oblastiach si slovenská diplomacia vydobyla renomé experta na procesy, ktoré v regióne východnej Európy, špeciálne na

⁵ Pozri napríklad prieskumy Globsec Trends za roky 2022-2024. (Globsec Trends, 2022, Globsec Trends, 2023, Globsec Trends, 2024)

Ukrajine, ako aj na západnom Balkáne, respektíve v západobalkánskych krajinách prebiehajú.

Eskalácia agresie Ruska voči Ukrajine, ku ktorej došlo 22. februára 2022, znamenala výrazné zmeny v susedskej politike Európskej únie aj v politike rozšírenia EÚ. Zoznam kandidátskych krajín sa medzičasom rozšíril, pričom jednou z nich sa stala aj Ukrajina. Pre Slovensko sa tak vytvoril priestor pre ešte intenzívnejšie pôsobenie v procese prístupových rokovaní budúcich nových členských krajín do Európskej únie. Vláda Slovenskej republiky pod vedením premiérov **Eduarda Hegera** a **Ludovíta Ódora** aktívne presadzovala slovenské záujmy a Slovensko sa stalo rešpektovaným aktérom, ktorý v politike rozširovania prichádzal s novými témami. Podstatnú úlohu zohrala vláda Slovenskej republiky a slovenská diplomacia pri zaradení samotnej Ukrajiny na zoznam kandidátskych krajín. (Bayer, 2022)

Aj keď Slovensko pokračuje počas štvrtej vlády premiéra **Robertu Fica** v podpore integračných ambícií krajín západného Balkánu aj po zmene vlády, ktorá nastala na základe parlamentných volieb v roku 2023, miera jeho angažovania sa v procese je nižšia. Toto konštatovanie platí o všetkých krajinách regiónu okrem Srbska. Slovensko ustúpilo so svojich dlhodobou budovaných proaktívnych pozícií znalca na región a procesy v ňom prebiehajúce a vzdalo sa tak pridanej hodnoty, ktorú budovalo minimálne od roku 2004, teda od svojho vstupu do Európskej únie.

Určité zmeny, ktoré mali negatívny dopad na pozíciu Slovenska na západnom Balkáne však nastali už počas predchádzajúcej vládnej garitúry. Máme na mysli zmeny v postavení krajín západného Balkánu ako cieľových krajín slovenskej rozvojovej pomoci poskytovanej Slovenskou agentúrou pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SlovakAid), ku ktorým prišlo na báze uprednostnenia iných geografických regiónov. Vláda, ktorá vznikla v októbri 2023, tieto zmeny vplývajúce negatívne na západobalkánske krajiny nechala v platnosti.

Rozhodnutím vedenia ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí zo septembra 2024 o zrušení niektorých zastupiteľských úradov Slovenskej republiky v zahraničí však prišlo aj k oslabeniu inštitucionálnej dimenzie slovenskej zahraničnej politiky voči západnému Balkánu. Zatvorením styčného úradu v Prištine prišla slovenská diplomacia o možnosť získavať informácie z primárnych zdrojov a následne vplývať na vývoj situácie v tomto teritóriu.

K tretej významnej zmene dochádza v oblasti personálnych kapacít. Významné osobnosti slovenskej diplomacie či politickej sféry, ktoré sa pričínili k rozvoju vzťahov Európskej únie či Slovenska so západným Balkánom už v tejto oblasti z rôznych dôvodov nepôsobia. Sčasti sa bude formovaniu politiky Slovenska voči západnému Balkánu venovať naďalej iba **Miroslav Lajčák**, ktorý bude pôsobiť v pozícii poradcu

predsedu vlády. Samozrejme, treba oceniť aktivity slovenských zastupiteľských úradov a diplomatov v nich pracujúcich, pracovne sú však natoľko vyťažení a vo finančných zdrojoch natoľko obmedzení, že prinášať výraznú pridanú hodnotu, ktorá by mala slovenský copyright a ktorá by rezonovala aj u iných členských krajín EÚ a EÚ ako takej jednoducho nie je možné. Významné pozície, ktoré vo vzťahu k regiónu zastávali europoslanci zo Slovenska, sú takisto minulosťou.

V neposlednom rade sú výrazne obmedzené nástroje regionálnej spolupráce, ktoré Slovensko tradične využívalo vo vzťahu ku krajinám západného Balkánu. Jedná sa primárne o V4, v rámci ktorej je politická spolupráca výrazne utlmená a platí to aj o zavedených nástrojoch V4+, ktoré boli orientované na západný Balkán. Podobné konštatovanie platí aj o Slavkovskom formáte, v rámci ktorého vykazujú politické aktivity oveľa menšiu intenzitu, ako tomu bolo v minulosti. Participáciu v neformálnom združení Priatelia západného Balkánu môže Slovensko využiť na konzultácie a výmenu názorov s podobne zmýšľajúcimi partnermi, k zvýšeniu jeho reputácie v rámci regiónu však toto združenie výraznejšie neprispieje. Podobne je to i v prípade Európskeho politického spoločenstva a samitom, ktoré prebiehajú v rámci tohto formátu. Pri tejto iniciatíve sú navyše ciele zamerané celoeurópsky, pričom problematika rozširovania EÚ o krajiny západného Balkánu tvorí iba časť agendy.

Nižší záujem o región západného Balkánu (s výnimkou Srbska), ako aj rezignáciu na úlohu príkladu (*Example*) možno prinajmenšom sčasti pripísať aj zmenám pri formovaní zahraničnopolitických priorít štvrtej vlády **Roberta Fica**. Nárast prítomnosti zahraničnopolitických tém v politickom a najmä verejnom diskurze po eskalácii agresie Ruska voči Ukrajine vo februári 2022 vytvorili aj väčší priestor pre mobilizovanie elektorátu vládnych strán na báze vybraných otázok týkajúcich sa zahraničnej politiky. Podpora krajín západného Balkánu k takýmto témam nepatrí, diskurzu dominujú otázky vojny a mieru, podpory vs. odmietania spolupráce s Ruskom, širokospektrálnej vs. veľmi ohraničenej podpory Ukrajiny, či prehĺbenia vs. oslabenia integrácie v rámci EÚ. Postavenie západného Balkánu v zahraničnej politike SR je teda oslabené, fakticky však nebol nahradený inou, rovnocennou prioritou, tento stav preto možno označiť za oslabenie slovenskej zahraničnej politiky ako takej.

Iné krajiny, ktoré sa dlhodobo profilovali ako znalci regiónu západného Balkánu - máme na mysli predovšetkým Rakúsko a Slovinsko - svoje pozície vo vzťahu k regiónu ešte posilnili. Pod taktovkou Rakúska vznikla a stretáva sa už viackrát spomínaná skupina Priateľov západného Balkánu. Slovinsko organizuje každoročne Strategické fórum v Blede, ktoré je primárne zamerané na západobalkánsku agendu, slovinská diplomatka **Marta Kos** sa stala zasa komisárkou Európskej komisie

zodpovednej za problematiku rozšírenia. Pozitívne je, že Slovensko posilnilo dimenziu ekonomickej diplomacie, tá sa však realizuje primárne na bilaterálnej báze a ako taká nemá adekvátny potenciál ponúknuť pridanú hodnotu širšiemu spoločenstvu krajín, akým je Európska únia. Hoci je renomé Slovenska vo väčšine krajín západného Balkánu stále pomerne vysoké, v budúcnosti nemožno vylúčiť oslabenie jeho reputácie aj v tomto segmente, a to najmä z dôvodu, že know-how z transformačných a integračných procesov bude čoraz menej aktuálne. Nezanedbateľnú úlohu zohrajú i tenzie v rozporuplnej vnútornej politike, či potenciálne pnutia s inštitúciami Európskej únie, ktoré by mohli vyplývať zo štýlu politiky štvrtej vlády premiéra **Roberta Fica**. Rozhodnutie o znovu zapojení SR do misie KFOR môžu reputáciu v regióne, Bruseli i Washingtone do istej miery posilniť.⁶ V rámci presadzovania slovenských záujmov v regióne západného Balkánu však bude potrebné tieto parciálne iniciatívy rozšíriť aj do ďalších oblastí, v ktorých bola SR dlhodobo aktívna.

Literatúra:

- ALDEN, C. - ARAN, A. 2017 *Foreign Policy Analysis. New Approaches*. 2nd ed. London, New York: Routledge, s. 63 - 87.
- ALONS, G. C. 2007. Predicting a State's Foreign Policy: State Preferences between Domestic and International Constraints. In: *Foreign Policy Analysis*, ročník 3, číslo 3, ISSN 1743-8586, s. 211 - 232.
- BAYER, L. 2022. Slovakia pushes for 'special track' for Ukraine toward joining EU. In: *Politico*, 27. 2. 2022 [online]. [cit. 27. 3. 2025]. Dostupné na internete: <https://www.politico.eu/article/slovakia-pushes-for-new-eu-track-for-ukraine/>.
- BOBIČ, M. 2016. National Convention on the EU in Serbia – tangible result of sharing transition experience, In: *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, ročník 25, číslo 3 - 4. ISSN: 1336-0361, s. 78 - 95.
- BROWNING C.S. 2006. *Small, Smart and Salient? Rethinking Identity in the Small States Literature*, Cambridge Review of International Affairs 19, no. 4, 2006, s. 669 – 84.

⁶ Návrat Slovenska do KFOR nie je v protiklade k jeho odmietavému postoju voči uznaniu nezávislosti Kosova. Naopak, tento krok podporí dlhodobu zastávanú pozíciu SR zameranú na uľahčovanie života civilného obyvateľstva bez ohľadu na postoj k statusu. Grécko a Rumunsko, ktoré sa k uznaniu jednostranne vyhlásenej nezávislosti Kosova stavajú rovnako ako Slovensko, navyše v KFOR pôsobia kontinuálne, bez prejavovania akýchkoľvek náznakov misiu opustiť.

- DOSER, F. 2011. *Domestic Politics and Foreign Policy Change in Small States: The Fall of the Danish 'footnote Policy'*, *Cooperation & Conflict* 46, no. 2, June 2011, s. 222 – 41.
- DZURINDA, M. 2004. Presentation of the Prime Minister of Slovak Republic Mikuláš Dzurinda. In: BREŽÁNI, P. (ed.), *Yearbook of Slovakia's Foreign Policy 2003*. Research Centre of the Slovak Foreign Policy Association, Bratislava 2004. ISBN 80-969186-0-5, s. 11 - 17.
- EAST, M. A. 1973. Size and Foreign Policy Behavior: A Test of Two Models. In: *World Politics*, ročník 25, číslo 4 (1973), ISSN 0043-8871 (tlačená verzia), 1086-3338 (online verzia), s. 556 - 576
- GOETSCHER, L. 1998. The foreign and security policy interests of small states in today's Europe. In Goetschell L. (ed.) *Small States Inside and Outside the European Union*. Springer 1998. ISBN 978-1-4419-5060-4 (tlačená verzia), 978-1-4757-2832-3 (online verzia), s. 13 - 31.
- GRIEVERSON, R. 2021. Western Balkan economic integration with the EU: Time for more ambition. In: *BIEPAG Blog*, 14. 10.2021 [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.biepag.eu/blog/western-balkan-economic-integration-with-the-eu-time-for-more-ambition/>.
- GVALIA, G., 2013. *Thinking Outside the Bloc: Explaining the Foreign Policies of Small States*, *Security Studies* 22, no. 1 February 2013, s. 100.
- HOLSTI, K.J. 1970. National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy. In: *International Studies Quarterly*, ročník 14, číslo 3, ISSN 0020-8833 s. 233-309.
- KEOHANE, R. O. 1969. Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics. In: *International Organization*, 1969, ročník 23, číslo 2/2010. ISSN: 0020-8183 (tlačená verzia), 1531-5088 (online verzia), s. 291 - 310.
- LÖRINCZ, J. 2013. Slovakia in the Western Balkans: experiences and challenges. In: *International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs*, ročník 22, číslo 1-2. ISSN: 1336-0361, s. 21 - 41.
- PANKE, D. 2010. Small States in the European Union: Structural Disadvantages in EU Policy-Making and Counter-Strategies. In: *Journal of European Public Policy* č. 09/2010, ISSN 1350-1763 (tlačená verzia), 1466-4429 (online verzia), s. 799 - 817.
- ROTHSTEIN, R. 1968. *Alliances and Small Powers*. New York: Columbia University Press, s.12 – 30.
- SHUKA, A. 2024. The Berlin Process: 10 years of hope and disillusionment. In: *Deutsche Welle*, 10.10.2024, [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.dw.com/en/the-berlin-process-10-years-of-hope-and->

disillusionment/a-70452224.

- STRÁŽAY, T. 2012. Strážay, Tomáš. Visegrad Four and the Western Balkans: A Group Perspective. In: *Polish Quarterly of International Affairs*, ročník 21, číslo 4, ISSN 1230-4999, s. 52 - 64.
- STRÁŽAY, T. 2018. Slovakia and the Western Balkans. In: *Visegrad Group and the Western Balkans countries*. Podgorica: European Movement in Montenegro, s. 45 - 50.
- THORHALLSSON, B. 2002. Small States in the European Union: A Theoretical Approach. In: Beltrán, L., Maestro, J., Salo-Lee, L. (eds.) *European Peripheries in Interaction. The Nordic Countries and the Iberian Peninsula*. Puertollano: Universidad de Alcalá, 2002. ISBN 84-81 38-504-2, s. 51 - 67.
- THORHALLSSON, B. 2015. How Do Little Frogs Fly? Small States in the European Union. In *NUPI Policy Brief* č. 12/2015, s. 1 - 4.
- THORHALLSSON, B. – BAILES A. J. K. 2016. Small State Diplomacy. In Constantinou, C.M., Kerr, P., Sharp, P. (eds.) *The Sage Handbook of Diplomacy*. Sage Publications, 2016. ISBN 978-1-4462-9856-5 , s. 294 - 308.
- Berlin Process [online]. [cit. 12. 12. 2024]. Dostupné na internete: www.berlinprocess.de.
- Bratislavský proces prispel k návratu Juhoslávie medzi demokratické krajiny, 2 September 2002, denník SME [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: domov.sme.sk/c/649398/bratislavsky-proces-prispel-k-navratu-juhoslavie-medzi-demokraticke-krajiny.html.
- Fico: EÚ nepotrebuje redistribúciu migrantov, ale ochranu vonkajších hraníc, 22. 10. 2024, Úrad vlády SR [online]. [cit. 12. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.vlada.gov.sk/tlacove-spravy/fico-eu-nepotrebuje-redistribuciu-migrantov-ale-ochranu-vonkajcich-hranic/?csrc=18264304536808354132>.
- Fico bude mať nového poradcu. Stane sa ním exminister zahraničných vecí Lajčák, 28. 3. 2025, denník Pravda [online]. [cit. 28. 3. 2025]. Dostupné na internete: https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/746318-fico-bude-mat-noveho-poradcu-stane-sa-nim-exminister-zahranicnych-veci-lajcak/?utm_source=pravda&utm_medium=hp-box&utm_campaign=shp_3clanok_box.
- Fico podporil Aleksandara Vučića ako legitímneho predstaviteľa Srbska, 21. 3. 2025, denník SME [online]. [cit. 27. 3. 2025]. Dostupné na internete: <https://sita.sk/fico-podporil-aleksandara-vucica-ako-legitimneho-predstavitele-srbska/>.
- Fico v pondelok pôjde do Moskvy, tvrdí srbský prezident. Bude s Putinom rokovať

- o plyne, 21. 12. 2024, denník Pravda [online]. [cit. 27. 3. 2025]. Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/735063-fico-v-pondelok-pojde-do-moskvy-tvrdi-srbsky-prezident-bude-rokovat-s-putinom-o-plyne/>.
- "Friends of the Western Balkans" Call for Concrete Steps towards the Integration of the Western Balkans into the European Union*, 23.6.2023, Bundesministerium für europäische und internationale Angelegenheiten [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.bmeia.gv.at/en/the-ministry/press/news/2023/06/friends-of-the-western-balkans-call-for-concrete-steps-towards-the-integration-of-the-western-balkans-into-the-european-union>.
- Globsec Trends 2022* [online]. [cit. 31. 3. 2025]. Dostupné na internete: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2022-05/GLOBSEC-Trends-2022.pdf>.
- Globsec Trends 2023* [online]. [cit. 31. 3. 2025]. Dostupné na internete: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-05/GLOBSEC%20Trends%202023.pdf>.
- Globsec Trends 2024* [online]. [cit. 31. 3. 2025]. Dostupné na internete: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2024-05/GLOBSEC%20TRENDS%202024.pdf>.
- Hlasovanie vo Valnom zhromaždení OSN o Srebrenici*, 23. 5. 2024, MZVaEZ SR [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: https://www.mzv.sk/pressreleasedetail?p_p_id=sk_mzv_portal_pressrelease_detail_portlet_PressReleaseDetailPortlet&p_p_lifecycle=0&groupId=10182&articleId=22922134.
- Joint Statement adopted at the Trilateral Leaders' Summit of Slovakia, Hungary and Serbia on 22 October 2024*, 22. 10. 2024, Úrad vlády SR [online]. [cit. 13. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.vlada.gov.sk/tlacove-spravy/fico-eu-nepotrebuje-redistribuciu-migrantov-ale-ochranu-vonkajsih-hranic/?csr=18264304536808354132>.
- Minister Juraj Blanár: Stabilita krajín západného Balkánu je v ich členstve v Európskej únii*, 6. 2. 2024, MZVaEZ SR [online]. [cit. 13. 12. 2024]. Dostupné na internete: https://www.mzv.sk/pressreleasedetail?p_p_id=sk_mzv_portal_pressrelease_detail_portlet_PressReleaseDetailPortlet&p_p_lifecycle=0&groupId=10182&articleId=20672103.
- Ministerstvo zahraničných vecí mení sieť zastupiteľských úradov a posilňuje ekonomickú diplomaciu*, 28. 8. 2024, MZVaEZ SR [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: https://www.mzv.sk/pressreleasedetail?p_p_id=

sk_mzv_portal_pressrelease_detail_portlet_PressReleaseDetailPortlet&p_p_lifecycle=0&groupId=10182&articleId=28219558.

Nový honorárny konzulát posilní starostlivosť o slovenskú krajskú komunitu a ekonomickú spoluprácu medzi Slovenskom a Srbskom, 21. 10. 2024, MZVaEZ SR [online]. [cit. 12. 12. 2024]. Dostupné na internete: https://www.mzv.sk/pressreleasedetail?p_p_id=sk_mzv_portal_pressrelease_detail_portlet_PressReleaseDetailPortlet&p_p_lifecycle=0&groupId=10182&articleId=47063876.

Predseda vlády SR Robert Fico na oficiálnej návšteve Srbska, 21. 11. 2024, Úrad vlády SR [online]. [cit. 12. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.vlada.gov.sk/tlacove-spravy/predseda-vlady-sr-robert-fico-na-oficialnej-navsteve-srbska/>.

Hlasovanie vo Valnom zhromaždení OSN o Srebrenici, 23. 5. 2024, MZVaEZ SR [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: https://mzv.sk/web/smnewyork/pressreleasedetail?p_p_id=sk_mzv_portal_pressrelease_detail_portlet_PressReleaseDetailPortlet&p_p_lifecycle=0&groupId=10182&articleId=22922134.

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 2023 - 2027, október 2023, Národná rada SR [online]. [cit. 27. 3. 2025]. Dostupné na internete: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=535376>.

Rozvojová spolupráca Slovenskej republiky s krajinami západného Balkánu, 13. 02. 2021, SAMRS [online]. [cit. 27. 03. 2024]. Dostupné na internete: <https://slovakaid.sk/rozvojova-spolupraca-slovenskej-republiky-s-krajinami-zapadneho-balkanu/>.

Skupina SHP Group spustila v Bosne a Hercegovine prevádzku, 27. 9. 2024, denník SME [online]. [cit. 27. 3. 2025]. Dostupné na internete: <https://tlacovespravy.sme.sk/c/23390289/skupina-shp-group-spustila-v-bosne-a-hercegovine-prevadzku.html>.

Slovensko prebralo úlohu kontaktnej ambasády NATO v Srbsku, 6. 1. 2013, denník Pravda [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/255183-slovensko-prebralo-ulohu-kontaktnej-ambasady-nato-v-srbsku/>.

Slovensko-srbské vzťahy sú výnimočné. Minister J. Blanár rokoval s najvyššími štátnymi predstaviteľmi Srbska, 21. 10. 2024, MZVaEZ SR [online]. [cit. 13. 12. 2024]. Dostupné na internete: https://www.mzv.sk/pressreleasedetail?p_p_id=sk_mzv_portal_pressrelease_detail_portlet_PressReleaseDetailPortlet&p_p_lifecycle=0&groupId=10182&articleId=47016152.

Slovenských vojakov z Kosova stiahneme do konca novembra, 27. 10. 2010, MO SR [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.mod.gov.sk/slovenskych-vojakov-z-kosova-stiahneme-do-konca-novembra/?pg=7>.

Srbsko je našim kľúčovým partnerom v regióne západného Balkánu, 15. 10. 2024, MZVaEZ [online]. [cit. 13. 12. 2024]. Dostupné na internete: https://www.mzv.sk/pressreleasedetail?p_p_id=sk_mzv_portal_pressrelease_detail_portlet_PressReleaseDetailPortlet&p_p_lifecycle=0&groupId=10182&articleId=44149348.

Srbsko vyjadrilo sklamanie nad hlasovaním Rady Európy o žiadosti Kosova o členstvo, 25. 4. 2023, denník SME [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.sme.sk/minuta/23161622/srbsko-vyjadrilo-sklamanie-nad-hlasovanim-rady-europy-o-ziadosti-kosova-o-clenstvo>.

Strednodobá stratégia zahraničnej politiky Slovenskej republiky do roku 2015, 2004, MZVaEZ [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: [www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_D9D5A743A2CE0A4FC12578950037A688_SK/\\$File/strategia%20ZP%20SR.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_D9D5A743A2CE0A4FC12578950037A688_SK/$File/strategia%20ZP%20SR.pdf).

The Position of Chamber Investment Forum on Regional Economic Area. Framework for Recommendations [online]. [cit. 12. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.wb6cif.eu/wp-content/uploads/2021/09/Position-of-CIF-on-REA-as-Framework-for-Recommendations.pdf>.

Veľvyslanectvo SR v Baku kontaktným veľvyslanectvom NATO, 2. 1. 2025, MZVaEZ [online]. [cit. 27. 3. 2025]. Dostupné na internete: https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1028399619331070&id=100064831232866&set=a.215747223929651&locale=pt_PT.

Visegrad Fund [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.visegradfund.org/>.

Všetky zastupiteľské úrady, MZVaEZ [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/velvyslanectva/vsetky-zastupitelske-urady>

Vyhlasenie ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Juraja Blanára k záverom Výboru pre politické vzťahy a demokraciu Parlamentného zhromaždenia Rady Európy k členstvu Kosova v Rade Európy, 2. 4. 2024, MZVaEZ SR [online]. [cit. 13. 12. 2024]. Dostupné na internete: https://www.mzv.sk/pressreleasedetail?p_p_id=sk_mzv_portal_pressrelease_detail_portlet_PressReleaseDetailPortlet&p_p_lifecycle=0&groupId=10182&articleId=21524491.

V4 - Western Balkan Ministerial Meeting, 28. 6. 2021, Visegrad Group [online].

[cit. 13. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://www.visegradgroup.eu/v4-western-balkan>.

Western Balkan Fund – Supporting Common Projects [online]. [cit. 9. 12. 2024]. Dostupné na internete: <https://westernbalkansfund.org/>.